

Зміст

Модернізація освіти

Чернуха Н. М., Івашко Л. М., Пантюхін В. О. Дистанційне навчання як нова інформаційна технологія в освіті	5
Жевакіна Н. В. Моделювання педагогічних умов організації дистанційного навчання в педагогічному університеті	10
Шовкопляс О. І. Проблеми формування неперервної освіти в контексті європейської інтеграції.....	17
Харченко О. О. Технологічна компетентність як педагогічна умова використання інноваційних технологій навчання.....	24

Дошкільне виховання та початкове навчання

Вишник О. О. Розвиток ауціагивних умінь учнів 1—2 класів	
---	--

Вища школа

Кобилянський О. В. Особливості організації самостійної роботи студентів при вивченні безпеки життєдіяльності	34
Крокошенко О. Я. Роль педагогічної практики в процесі розвитку педагогічної компетентності майбутніх інженерів-педагогів	43
Крамаренко Т. А. Створення навчальних аурі-фільмів під час вивчення курсу «Інформаційні технології в навчанні» в підготовці майбутніх інженерів-педагогів	48
Лихачов'а К. М. Роль перекладу економічної термінології на заняттях з української мови за професійним спрямуванням.....	54
Бірюков М, Ю. Формування художнього смаку в студентів мистецьких спеціальностей ВНЗ III—IV рівнів акредитації в процесі професійної підготовки	59
Деркач Л. С. Моделювання індивідуально-типологічних особливостей студентів та врахування їх у навчальному процесі як один із шляхів удосконалення організації самостійної роботи.....	64

Проблеми виховання і психокорекції

Ніколайчук І. Ю. Вплив музики на формування духовно-фізичних якостей особистості.....	68
--	----

ІВШі

"■■■ЄЯ

ІВІЯИ

Засноване в 1922 році
КВда 439^4101Р

юстиції України
14.08.2008 року
Журнал виєсно
допеліку наукових
фіявпийу
кндяиь УіфяТин

' (педагогічні науки).

Постанова президГі
від .141112001 року

ШЯМЙШ

ІВІДАВЕЦЬ:

«Луганський національний
університет імені Тараса
Шевченка»

і Харченко С. Я. - * - ■ ^

І ЧШі? -

і Ваховський П. С., •

Освіта вчителя

«Луганський національний
університет

(протоколі 2 від 25.09.2009
року)

Видавництво Державного
закладу

університет імені Тараса
Шевченка»

91011, м. Луганськ, вул.
Оборонна, 2 >

Формат 60x84/8,

'Друк офсет.

Папір офсет. Ум-іфук.
арк. 13,02 Наклад 1500.

Ціна вільна

Обкладинку

надруковано

«Поліграфічний центр

«Максим»

91011, м. Луганськ» вул.
Челюскінцев, 16-а

Цодікова Н. О. Про підготовку майбутніх учителів фізики до
професійної діяльності в умовах інформатизації освіти..... 79

Сорокіна Г. О. Екологічна освіта школярів як теоретична основа
формування професійної готовності фахівців галузі туризму до
екологічного виховання учнів 84

Загной Т. В. Професійна підготовка сучасного спеціаліста з
фізичного виховання та спорту 88

Історія педагогіки

Петришен О. Г. Розробка теорії колективу в педагогічній
спадщині О. Залужного 92

Горбулінська С. М. Історико-педагогічні засади формування
екологічних знань школярів 97

Івченко Т. В. Соціально-історичні та педагогічні передумови
розвитку професійно-технічної освіти України в 40—50-х рр. ХХ
століття 103

Педагогічна спадщина

Лобода С. М. Концепція педагогічної творчості вчителя в працях
Я. Ф. Чепіги 108

РЕДАКЦІЙНІ ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ СТАТЕЙ

Редакція ухвалює *т журн**\$ *еттк* які є шушшшш» ори*
гінальнімита авторами шіерше.

Зміст статті шіадаш*ся за *лттл*: постановка проблем» в
загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими *т*
практичними завданнями; аналіз *остатіх* досліджень і публікацій, у
яких започатковано розв'язання цієї проблеми та на які спирається
автор; виділення невирішених раніше частин *шмтол* йробяці* яким
йривсячує&ся ця сет; формулю- вигл статті (постановка завдання);
виклад основного матеріалу дослідження \$ шш обфуш^анцм тршпх
тфя*ж re%&лжці Штт \$ цют дьтШшш й перспективи ікшальнх
розвідок у цьому напрямку* Усі шрщнені елементи повинні *цт&*
стилістично представлені в тексті, але графічно виділяти їх не треба.

Стаття повинна супроводжуватися рецензією провідного
фахівця (доктора* професора).

Діш оперативного зв'язку редактора з авторами слід супро-
воджувати статно відомостями про автора, де повинні бути
повністю вказані прізвище, *т%* по батькові, посада учений стуаів,
учене звання автора, поштова адреса, службовий І ' 1») дошшшшй
телефони*

Слатя шдшшш роздрукованою *т* папері в одному примірнику £
ьШттттм шшшШШ диска, перевіреного на відсутність вірусь. *Фьрт*
копії файлу — кЕ

Рушш *шті* /*т* шлшге 15 сторінок) ^кується на аркушах формату
А4 кеглем 14 гарнітурою *Ттт Мт Шшт* Для підготовки рукопису
завичай використовується текстовий процесор <ММ,0 (Дід
Шшшот 95)< Шддя; вершс ^ ? ом тш ? ом* ліве -Зсм» праве -1,5 ом:
Міжрядковий інтервал -<шурфшпшпй. ч

Інформація про ШЩС розташовується у верхньому лівому
куці? ?ез відстав (шрїфнежїршї).

: Їосшашш *же* штовані даерем *шцшшт* у шшдраташ; * дужках *шт*
шштт, Шрїштфр& номер джерелав списку

література що додається до статті, друга - номер сторінки, наприклад:
(1, с. 21).

Література й ігри необхідності примітки *жтшс* в паці статі *тш*
ж&ет в порядку цитрашш й сфер»
млюшться відповідно до загальноприйнятих бібліографічши вимог»
шовпораються *тш* оформленні<ттттуШлм^ет> торешш дисертатції,
Бібліографічні *тшш* подаються з абзацу; *Ш'я втфь* (або *перше* шш
назви) виділяється шпршав. Зразок оформлення літератури;

Б Ветадько О* В. Організація соціально-недїгогічжі
роботи з дітши та молоддо у територішшшШ громаді: теор©- тико-
методичні основи: монографія і О, В, *Везшшш*.—К.:

2, Стшшов О. А, Українська *ж&тт* кішш ХХ ешлшо (п матеріалі
мови засобів масової інформації) і Олександр Алк тояШович *Оттт*. —
2-ге шт, цереробж — К.; Пуга% 2005.

Зі-Бурдіна С Система згадоовкн міагшршв упраалшшв освітою у
вшшх закладах США: штореш» *мо*. ©
*ШшшШлм** сшчш т таї. наук : шша *ШММ*. «Теорія і методика
унршшшшш ос|&ігош / С В. Вурдіна* — Луганськ, 200В, — 20 в*

4, Ршжанова А» О, Розвиток соціальної педагогіки в соцо-
культурному контексті; дис. дфра нед. навк ; 13.00*05 / Ршшшва *Алж*
Олександрівна» — Луганськ, 200\$, — 442 с.

ЩСською та англійськї мовами із зазначенням нрїзвища»
дї та по *Яшшш %тп%* шш статті та кяю*шшшш шшшш
<3-5 *терміні»). ; : - ;

Статті.. що не *тшштть* у-шїаоавдем шгопш оформи-
шт *й* *тшшш'т* рокадашсья *Ж* *т* нубшкується, Редав-
т *т* за собою іршш на *р'тштт* ш шпрочешя ста-
тей
*

та педагогічні передумови розвитку професійно-технічної освіти України в 40-50-х рр. ХХ століття

УДК 377.1(477) «194/195»

А ОСТАННЄ десятиріччя ситуація, що склалася з підготовкою та забезпеченням кваліфікованими робітничими кадрами економіки України, характеризується як критична. Кількість професійно-технічних навчальних закладів суттєво зменшилась: якщо в 1991 р. у нашій країні функціонувало 1250 професійно-технічних училищ, то у 2002 р. їх залишилось 950. Масштабні перетворення в соціально-економічній сфері виявили слабкі місця щодо якості професійно-технічної освіти, показали, що її модель значною мірою не відповідає сучасним вимогам. Відчутними стали незбалансованість структури підготовки робітничих кадрів з професійно-кваліфікаційною структурою зайнятості, невідповідність рівня компетентності робітників новим вимогам, відставання змісту професійно-технічної освіти від розвитку науки й техніки.

Ефективні перетворення у сфері професійно-технічної освіти потребують не тільки вивчення досягнень розвинених країн світу, а й урахування вітчизняного історико-педагогічного досвіду. Особливо цікавим, на наш погляд, є досвід реформування системи підготовки кваліфікованих робітників у 40—50-х рр. ХХ ст. Є підстави говорити про наявність спільних завдань у професійно-технічній освіті того періоду і її розвитку та реформування на сучасному етапі.

Історико-педагогічні аспекти професійно-технічної освіти досліджуваного періоду знайшли певне аналіз у фундаментальних історико-педагогічних роботах 70-х - першої половини 80-х рр. ХХ ст. (В. Даниленко, М. Кондаков, Н. Кузін, М. Колмакова, Ф. Паначин, З. Равкін та ін.), в історико-педагогічних публікаціях пострадянського періоду — 90-х рр.

ХХ - початку ХХІ ст. (П. Дроб'язко, В. Курило, О. Любар, А. Медвідь, М. Стельмахович, Б. Ступарик, О. Сухомлинська, Д. Федоренко та ін.). Історії професійно-технічної освіти були присвячені й дисертаційні роботи, які було виконано і в 50—80-х рр. ХХ ст. (Ю.Бабко, Ф.Заузолков, В. Терентьев та ін.), і в 90-х рр. ХХ - на початку ХХІ ст. (А. Ворох, М. Карелія, В. Липинський та ін.). Проте сьогодні практично відсутні публікації, у яких безпосередньо б розглядалися передумови розвитку професійно-технічної освіти в Україні в 40—50-х рр. ХХ ст.

Мета статті полягає в тому, щоб виявити соціально-історичні та педагогічні чинники, які зумовили реформування системи підготовки кваліфікованих робітників у 40—50-х рр. ХХ ст.

Професійне навчання молоді існувало з давніх часів шляхом передачі їй соціально-трудового й професійного досвіду. Домашні промисли та ремесла зародилися на початку доби мідного віку, коли на території України почало формуватися відтворююче господарство. Суспільству необхідні були люди, які мали спеціальну підготовку для видобутку та переробки природної сировини, виготовлення речей і об'єктів для задоволення і особистісних, і суспільних потреб. В історико-педагогічних дослідженнях останніх років доведено, що основи професійної освіти як організованої системи підготовки кваліфікованих спеціалістів було закладено ще в часи Київської Русі, коли Ярославом Мудрим при Софії Київській була заснована школа перекладачів і переписувачів [1, с. 372].

За часів Київської Русі склалося кілька форм професійного навчання: домашнє, общинне, монастирське та державне.

Домашнє господарство передбачало оволодіння близько 200 професійними навичками та вміннями та передачу накопиченого досвіду майбутнім поколінням. Учні, які навчали

ся, фактично входили до складу родини майстра і протягом кількох років опановували ремесло в процесі роботи під наглядом керівника. Основу виробництва складала ручна праця, яка спиралась на примітивні знаряддя та засоби обробки сировини. Теорії ремесла не існувало [2, с. 32—34].

Общинна форма професійного навчання, яка базувалася на міському ремеслі, була найбільш продуктивною. Вона передбачала впровадження нових технологій з урахуванням диференціації знань та вмінь. Завдяки змінам у розвитку середньовічного ремесла сформувалося міське ремісничче навчання (цехові школи для дітей ремісників), але в них освіта обмежується лише священним писанням, письмом та арифметикою, виробничого та трудового навчання не існувало. За таких умов і формується ремісничче учнівство.

Монастирське навчання з'явилося пізніше. У монастирях навчалися переважно професії «книжника» (людина повинна була бути грамотною - це вважалось її ремеслом). Постійно виникала проблема грамотності ремісників, оскільки вони мали проводити розрахунки, записувати склад сплаву та ін. Спочатку професійне навчання було індивідуальним.

Державне професійне навчання поділялось на такі види:

— ремісничче навчання, пов'язане з відкриттям майстерень: золотої, срібної, збройної, які виконували замовлення на виготовлення іконопису та живопису, ювелірних виробів та зброї;

— підготовка под'ячих;

— навчання «учнів лікарів», які в XVII столітті являли собою єдину систему медичної освіти.

Традиції професійної підготовки молоді продовжилися в діяльності ремісничих цехів українського середньовіччя, коли досить розвинутою була система індивідуального учнівства.

У період освітніх реформ Олександра I в Російській імперії було зроблено спробу створити систему професійних навчальних закладів. У травні 1804 р. в Чернігові почала працювати перша ремісничча школа. На початку XIX ст. на території сучасної України передбачалося відкрити в Одеському навчальному

окрузі два нижчих і два ремісничих училища (Одеса, Катеринослав і Бахмач) та одне ремісничче училище в посаді Клишів Чернігівської губернії, що мало функціонувати в складі Київського навчального округу [3, с. 36—37].

Проте професійно-технічна освіта в Російській імперії, зокрема й в Україні, почала формуватися лише наприкінці XIX ст., коли загострилися потреби в підготовлених кваліфікованих робітничих кадрах.

У розвитку вона пройшла кілька періодів:

— *перший період* — з 80-х рр. XIX ст. до 1920 року. У цей час масово відкривалися спеціалізовані професійні навчальні заклади, визначалися головні засади їхньої діяльності. Ця система на українських землях, що входили до території Російської імперії, існувала в незмінному вигляді до 1920 р. за винятком тих закладів освіти, діяльність яких було припинено у зв'язку з Першою світовою та громадянською війнами й господарською розрухою;

— *другий період* — 1920—1929 рр. У цей час було створено українську освітню систему, складовою частиною якої була система нижчої професійної освіти. Цей період закінчився після уніфікації освітніх систем УСРР та РСФРР;

— *третій період* — 1929—1940 рр. Підготовка робітничих кадрів була передана господарським наркоматам. Професійно-технічна освіта за радянською моделлю почала формуватися у західних областях;

— *четвертий період* — 1940—1959 рр. У цей час була створена і функціонувала державна система трудових резервів;

Виділено ще п'ятий (1959—1991 рр.) та шостий (1991 р. - до наших днів) періоди. Але враховуючи, що предметом нашого дослідження є розвиток професійно-технічної освіти в 40—50-х рр. XX ст., ми не будемо докладно їх характеризувати

Наприкінці XIX ст. — на початку XX ст. Україна була потужним економічним регіоном Російської імперії. На українських землях швидко зростало промислове виробництво, відбувалися структурні зміни в ньому, збільшувалася чисельність робітничого класу, виросла кількість професійних шкіл, училищ та різноманітних виробничих курсів. Професій

на школа виникає для найбільш кваліфікованої частини працівників фізичної праці лише з появою важкої машинної індустрії.

На ниві професійно-технічної освіти з'являються два типи професійно-технічних навчальних закладів: нижчі й середні технічні та ремісничі училища, куди приймалась молодь 13—14 років на різні терміни навчання від 3 до 5 років. Ремісничі училища готували кваліфікованих робітників за однією вузькою спеціальністю, інколи за двома пересічними спеціальностями (слюсарно-ковальна). Склад та організація цих навчальних закладів були досить не досконалими. У 1888 році для них було затверджено навчальний план та в 1890 р. розроблено програми навчальних предметів, але ремісничі училища не піклувалися про підвищення рівня знань учнів спеціальним предметам і навчали учнів у процесі виконання заказів [10, с. 131-132]. У значній кількості навчальних закладів і особливо в ремісничих училищах освітня діяльність була неузгодженою, вони працювали за різними програмами та навчальними планами. Царський уряд всіляко гальмував розвиток професійно-технічної освіти. У 1898 р. у Росії налічувалось 32 ремісничих училища з 6 тисячами учнів, але у 1896-1898 рр. уряд відхилив проекти про відкриття 131 професійної школи. Одним з вагомих перешкод на шляху розвитку професійно-технічної освіти у Росії була величезна за своїми масштабами неграмотність населення.

Після Жовтневої революції робітничому класу відкривається доступ до загальної та професійної освіти, до науки, культури [2, с. 38—40]. Відповідні зміни відбулися в професійній освіті в перші роки радянської влади.

Наприкінці 20-х рр. минулого століття в Україні створювалися нові галузі промисловості, споруджувалися великі металургійні та машинобудівні заводи в Донецькій, Дніпропетровській, Запорізькій областях. Швидкими темпами розвивалася машинобудівна промисловість у Києві, Одесі, Ворошиловграді, Миколаєві, Кіровограді та інших містах. Донецький басейн був перетворений на найбільш механізований вугільний басейн у світі. Тому з метою ліквідації неграмотності серед робітників та гострої потреби у кваліфікованих робітничих кадрах було введено обов'язкове

професійно-технічне, навчання всіх працівників у віці від 18 до 40 років [4, с. 31—37]. Незважаючи на прискорені темпи підготовки робітників та підвищення їх кваліфікації, питома вага кваліфікованих кадрів значно відставала від загального приросту робітників. Так, у 1930 р. в машинобудівній промисловості колишнього СРСР некваліфіковані та напівкваліфіковані робітники становили майже 2/3 всього їх складу, у чорній металургії — 50—60% від прийнятих на роботу. Зокрема серед робітників України, яких у 1930 р. нараховувалося 2 млн. осіб, лише 414 тис. були кваліфікованими [5, с. 148].

У 30-ті рр. в усіх сферах соціального життя все більше давалися ознаки деформації, породжені сталінською командно-авторитарною системою управління суспільними процесами. Соціально-економічні та ідеологічні умови 30-х рр. впливали на пошук шляхів розв'язання проблеми професійної освіти з урахуванням реального стану і специфіки різних галузей народного господарства, для яких здійснювалася підготовка кадрів. Один із важливих чинників цього процесу — створення професійних закладів різного типу, розвиток їх мережі. Перемога соціалізму в СРСР зумовила вступ нашої країни «в нову смугу розвитку, у смугу завершення будівництва безкласового соціалістичного суспільства й поступового переходу від соціалізму до комунізму» [6, с. 3—5].

Перед партією і всім радянським народом постало основне економічне завдання СРСР — наздогнати й випередити головні капіталістичні країни з виробництва продукції на душу населення.

У березні 1939 р. XVIII з'їзд ВКП(б) затвердив третій п'ятирічний план розвитку народного господарства СРСР на 1938—1942 рр., у якому були визначені конкретні заходи з піднесення соціалістичної економіки. Капітальні вкладення в народне господарство на третю п'ятирічку планувались у розмірі 192 млрд. крб., з них у промисловість — 111,9 млрд. крб., що перевищувало асигнування на ці ж цілі за першу і другу п'ятирічки разом узяті. Загальний обсяг продукції за всією промисловістю СРСР на кінець третьої п'ятирічки встановлювався в 184 млрд. крб. проти

95,5 млрд. крб. у 1937 р. Середньорічний темп зростання промислової продукції СРСР мав становити 14%, а по виробництву засобів виробництва— 15,7% [7].

Третім п'ятирічним планом передбачалося даліше піднесення економіки Української РСР. Намічався приріст потужностей електростанцій на 1300 тис. кіловат, значне збільшення видобутку вугілля, виплавки чавуну і сталі, випуску продукції машинобудівної й хімічної промисловості. У роки третьої п'ятирічки намічалось реконструювати Криворізький залізорудний і Донецький вугільний басейни. Накреслювалася широка програма розвитку легкої й харчової промисловості, піднесення матеріального добробуту й культурно-технічного рівня [5]обіників.

Розвиток промисловості, транспорту і всіх інших галузей народного господарства Української РСР в роки третьої п'ятирічки супроводжувався далішим швидким зростанням рядів робітничого класу республіки, якому й належала вирішальна роль у виконанні цих планів [8, с. 65].

У цих умовах попередня система професійно-технічної освіти і підготовки кваліфікованих робітників для промислових підприємств потребувала вдосконалення. Потрібна була перебудова існуючої системи на досконалішу, яка б відповідала завданням перехідного періоду від соціалізму до комунізму. Такою системою стали державні трудові резерви.

Указ Президії Верховної Ради СРСР № 37 від 2 жовтня 1940 р. «Про державні трудові резерви СРСР» було опубліковано 3 жовтня. У ньому зазначалося: «У нашій країні повністю знищено безробіття, назавжди покінчено з убозтвом і розоренням у місті й на селі, через що у нас немає таких людей, які б вимушені були стукати та проситися на фабрики й заводи, стихійно створюючи, таким чином, постійний резерв робочої сили для промисловості. У цих умовах перед державою стоїть завдання організованої підготовки нових робітників із міської та сільської молоді і створення необхідних трудових ресурсів для промисловості» [8, с. 66].

Передбачалося щорічно готувати для пе

редачі в промисловість «державні трудові резерви в кількості від 800 тис. до 1 млн. чол. шляхом навчання міської та сільської молоді певним виробничим професіям у ремісничих училищах, залізничних училищах та школах фабрично-заводського навчання. Для залучення максимальної кількості підлітків до системи трудових резервів урядом було передбачено два істотно важливі заходи. По-перше, ст. 7 цього Указу надавала право Раді Народних Комісарів СРСР щорічно призивати (мобілізувати) від 800 тис. до 1 млн. чоловік міської та сільської молоді чоловічої статі у віці

14— 15 років для навчання в ремісничих училищах і залізничних училищах і у віці 16—17 років для навчання в школах фабрично-заводського навчання.

Також було зобов'язано голів колгоспів щорічно виділяти в порядку призиву (мобілізації) по 2 особи «молоді чоловічої статі» на кожні 100 членів колгоспу. Аналогічний обов'язок покладался також і на міські Ради депутатів. По-друге, у газеті «Правда» було опубліковано Указ Президії Верховної Ради СРСР «Про встановлення платності за навчання в старших класах середніх шкіл, у вищих навчальних закладах СРСР і про зміну порядку призначення стипендій». Прихованою метою його прийняття було скорочення кількості студентів вищих закладів освіти та учнів старших класів загальноосвітніх шкіл для того, щоб 14—16-річні підлітки могли бути мобілізованими до системи трудових резервів. Найвищими були встановлені ціни за навчання у вищих навчальних закладах, що готували непотрібних у період військових дій музикантів, акторів, художників та інших спеціалістів гуманітарного профілю.

Таким чином, у державі були створені правові та організаційні умови для формування державної системи трудових резервів. Молоді люди, які закінчили навчальні заклади системи трудових резервів, вважалися мобілізованими та були зобов'язані відпрацювати 4 роки підряд на державних підприємствах за вказівкою Головного управління трудових резервів при Раді народних комісарів СРСР.

Указ Президії Верховної Ради СРСР від 2 жовтня 1940 р. передбачав створення трьох

типів закладів системи трудових резервів. Це ремісничі училища з дворічним терміном навчання, у яких здійснювалася підготовка кваліфікованих робітників металургійної, хімічної, гірничої, нафтопереробної промисловості, а також кваліфікованих робітників для морського та річкового транспорту й підприємств зв'язку

З утворенням системи трудових резервів Радянська держава дістала можливість планомірно й у широких масштабах здійснювати для народного господарства підготовку й розподіл молодих кваліфікованих робітників у відповідно до потребами розвитку окремих галузей промисловості й окремих економічних районів країни.

Подальшого дослідження потребують особливості розвитку професійно-технічної освіти в Україні на різних історичних етапах, проблеми змісту навчання, форм і методів організації навчально-виховного процесу в ремісничих училищах [9, с. 3—5].

Література

1. Сірополко С. Історія освіти в Україні / Сірополко С. -К.: Наук, думка, 2001 — 372 с.
2. Скаткин М. Ф. Вопросы профессиональной педагогики / Скаткин М. Ф./ под ред. М. Н. Скаткина. —М.: Высш. шк., 1968. — С. 32-34.
3. **Техническое образование** : Краткие сведения о насаждении в России технического и профессионального образования Министерством Народного Просвещения за время с 1888г. по 1901г.// Техническое образование. —1902. — № 8. - С. 36-37.
4. **Культурне будівництво** Української РСР: статистичний довідник - К.: Рад. шк., 1940.-С. 31—37.
5. **Гуржій І. О.** Історія робітничого класу Української РСР у 2-х т. /І. О. Гуржій. - К., 1967.-ТТ2. —148 с. - .
6. **Нагорна Л. П.** Дозиція України в новоствореній союзній державі: 20-тіроки крізь призму 90-х / Нагорна Л. П. //Укр.іст.журн. — 1993. —№1 - С: 3—5. а, ;, .
7. **Піріг Р. Я.** Голод 1932 -1933 років на Україні: очима істориків, мовою документів / Піріг Р. Я. - К.: Політвидав України, 1990. -605 с.
8. **Ничкало Н. Г.** Профтехосвіта'України: XX століття : енциклопедичне видання / за ред Ничкало Н.Г. - К.: АртЕк, 2004.-С. 65-66.
9. **Веселов А. Н.** Професійно-технічне образование СССР / Веселов А.Н. — М.: Профтехиздат, 1961. С. 3-5.
10. **Пискунов А. И.** Очерки истории школ и педагогической мысли народов СССР. Вторая половина XIX в. / за ред. А. И. Пискунов.—М.: Педагогика, 1976. — С.131-132.

* * *

Івченко Т. В. Соціально-історичні та педагогічні передумови розвитку професійно-технічної освіти України в 40-50-х рр. XX століття

У статті ми розглянули соціально-історичні та педагогічні передумови розвитку професійно-технічної освіти України в 40— 50 рр. XX ст., виділили основні етапи її розвитку та функціонування.

Ключові слова: передумови, ремісничі училища, трудові резерви.

Івченко Т. В. Социально - исторические и педагогические предпосылки развития **профессионально-технического образования** Украины в 40-50- гг. XX столетия

В статье мы рассмотрели социально-исторические и педагогические предпосылки развития профессионально-технического образования Украины в 40-50-е гг. XX столетия, выделили основные этапы ее развития и функционирования.

Ключевые слова: предпосылки, ремесленные училища, трудовые резервы.

Івченко Т. В. Соціально-історичні та педагогічні передумови розвитку професійно-технічної освіти України в 40—50-х рр. XX століття

У статті ми розглянули соціально-історичні та педагогічні передумови розвитку професійно-технічної освіти України в 40—50-х рр. XX ст., виділили основні етапи її розвитку та функціонування.

Ключові слова: передумови, ремісничі училища, трудові резерви.

Стаття надійшла 19.06.2009р.